

Патопсихологія як галузь психології

1. Предмет і завдання патопсихології.
2. Концепція «нозос/патос».
3. Поняття про патологію.
4. Поняття психічного розладу.

Патопсихологія (грец. *pathos* - страждання, *psyche* - душа, *logos* - вчення) - це розділ медичної психології, який вивчає закономірності розладу психічної діяльності і властивостей особистості у випадку психічних чи соматичних захворювань.

За Б. В. Зейгарник, патопсихологія вивчає структуру порушень психічної діяльності, закономірності розладу психіки у їх зіставленні з нормою.

Патопсихологія є галуззю психологічної науки, що вивчає зміни психічної діяльності внаслідок психічних або соматичних захворювань. Її дані мають теоретичне та практичне значення для психології, психотерапії та психіатрії. В основі патопсихології лежать закономірності розвитку психіки, а також структура, організація та механізми функціонування психіки у нормі.

Завдання патопсихології:

- . - аналіз закономірностей розладу психіки, зокрема змін особистості психічно хворих;
- . - психологічна діагностика порушень психіки хворого для уточнення діагнозу, проведення трудової, судової, військової експертизи.

Теоретичні завдання:

- - патопсихологічний матеріал дає можливість прослідкувати будову різних форм психічної діяльності (за словами І. П. Павлова, патологічне дуже часто спрощує те, що закрите від нас у нормі);
- - використання патологічного матеріалу може виявитися корисним у вирішенні питання про співвідношення біологічного і соціального у розвитку психіки.

Прикладні завдання:

- - у психологічних лабораторіях накопичені експериментальні дані, які характеризують порушення психічних процесів за різних форм захворювань, що можуть бути додатковим матеріалом у встановленні діагнозу;
- - у психологічному експерименті може бути поставлене завдання аналізу структури, встановлення міри психічних порушень хворого, його інтелектуального зниження;

- - застосування адекватних психологічних досліджень допомагає визначити характер дії нових лікувальних засобів, які впроваджуються у терапевтичну практику;
- - отримані в ході патопсихологічного дослідження дані можуть використовуватись для аналізу можливостей особистості хворого з точки зору її збережених сторін і перспектив компенсації втрачених властивостей - з метою вибору психотерапевтичних заходів і проведення психічної реабілітації

Концепція «нозос/патос»

Принцип-альтернатива "нозос-патос" дозволяє трактувати будь-який психологічний феномен в системі координат, що використовує поняття хвороби (нозос) і патології (патос). Під першим в психіатрії мають на увазі хворобливий процес, динамічне, поточне новоутворення; під другим – патологічний стан, стійкі зміни, результат патологічних процесів або відхилення розвитку.

Нозос і патос є крайніми (патологічними) варіантами різних по своїй суті процесів або спектрів. Так, нозос розташовується в спектрі здоров'я-хвороба, а патос в спектрі норма-патологія. При цьому в рамках кожного з них різняться складові частини спектру.

До нозосу відносять хворобливі процеси і стани, такі як шизофренія, біполярний афективний розлад, інволюційні, судинні, інфекційні та інші психози: до патосу – в першу чергу, розлади особистості (психопатії), аномалії розвитку.

Поняття про психічну патологію

Що таке психічна патологія визначити дуже нелегко. Більшість відомих визначень сходяться на тому, що це відхилення від загальноприйнятих норм, які супроводжуються постійними душевними стражданнями, психічною дисфункцією і небезпекою, яку людина несе сама собі та оточуючим.

Ознаки психічної патології:

- - відхилення від норми (тобто, людина сильно відрізняється від інших людей, схильна до крайнощів, незвичайна, навіть дивна; судження про те, що слід називати патологією, залежать від різних обставин, а також від того, що вважається нормою, - писані і неписані правила поведінки, прийняті в суспільстві);
- - постійні душевні страждання (тобто неприємні переживання; буває, що люди, чию поведінку можна вважати патологічною, продовжують зберігати позитивний настрій);

- - психічна дисфункція, що заважає людині належним чином виконувати свої повсякденні обов'язки (патологічна поведінка може призвести до психічної дисфункції, тобто до нервового розладу, що заважає людині в її повсякденному житті: щось так збиває її з толку, так хвилює, що вона не може достатньою мірою піклуватися про себе, підтримувати нормальні соціальні зв'язки чи ефективно працювати);

- . - небезпека, яку несе в собі людина (крайнім випадком психічної дисфункції є поведінка, яка стає небезпечною для самої людини і для інших; однак багато людей, які страждають від постійної тривоги, депресії і навіть дивно себе поводять, не несуть безпосередньої небезпеки ні для себе, ні для інших).

Суспільству важко відрізнити патологію, що потребує лікування, від незвичайних особливостей індивідуальної поведінки - у цьому випадку ніхто не має права втручатись у життя людини.

Час від часу ми бачимо людей чи чуємо про людей, які, за звичайною точкою зору, поводять себе дуже дивно, наприклад, дізнаємось про те, що дехто живе сам з дюжиною котів і практично ні з ким не розмовляє. Поведінка таких людей відхиляється від норми, вона може приносити людині неприємності, може сприяти психічній дисфункції, але багато спеціалістів вважають її швидше ексцентричною, ніж патологічною.

Поняття психічного розладу

Всесвітня організація охорони здоров'я визначає психічне здоров'я як стан благополуччя, при якому кожна людина може реалізувати свій власний потенціал, справлятися зі звичайними життєвими стресами, продуктивно та плідно працювати, а також здійснювати внесок у життя своєї спільноти.

Всесвітня організація охорони здоров'я сформулювала критерії психічного здоров'я, відхилення від яких можуть розглядатися як ознака психічного розладу:

- усвідомлення та відчуття безперервності існування, постійність, ідентичність фізичного і психічного «Я»;
- відчуття подібності переживань в однотипних ситуаціях;
- критичне ставлення до себе, результатів своєї діяльності;

- відповідність психічних реакцій силі й частоті впливів, соціальних ситуацій та обставин;
- здатність корегувати свою поведінку;
- планування своєї діяльності, реалізація цих планів;
- здатність змінити свою поведінку відповідно до ситуації.

DSM-IV: «Психічним розладом вважається клінічно значимий поведінковий синдром або патерн, котрий виникає у індивіда та пов'язаний із наявним дистресом(хворобливим симптомом), або недієздатністю(порушенням в одній або декількох сферах функціонування), або значним ризиком летального наслідку, біллю, актуальною втратою свободи.

Крім того, цей симптом або патерн не повинен бути очікуваною та культурно санкціонованою реакцією на конкретну подію, наприклад смерть близької людини. Незалежно від своєї первинної причини він повинен в даний час бути проявом поведінкової, психічної або біологічної дисфункції індивіда. Ні девіантна поведінка (наприклад, політична, релігійна чи сексуальна), ні конфлікти, що певним чином виникають між індивідом та суспільством, не є психічними розладами, якщо тільки відхилення чи конфлікт не виявляється симптомом дисфункції індивіду, як описано вище».

Поведінку визначають як прояв психічного розладу, якщо вона одночасно є стійкою і значною мірою протидіє довготривалому благополуччю індивіда і/або того соціуму, членом якого він є.

Термін «синдром» визначає групу клінічних ознак, або симптомів, що мають тенденцію проявлятися одночасно.